

Johan Björkman

under utredning

Han är den geniförklarade finansmannen som under åren rört sig lika hemtamt mellan näringslivets maktsfärer som han har kryssat från moderattoppar till socialdemokratiska statsråd. Men Johan Björkmans stjärna har dalat. Har han varit översmart?

AV CHRISTER BERGLUND

BJÖRKMAN RYCKTE TILL. "Är det Johan Björkman? Vi är från polisen", presenterade sig den ena av de två kriminalpoliserna. De hade hunnit ikapp Björkman på väg till Berns. Istället för lunch fick han följa med till Ekobrottsmyndigheten för ett möte med åklagaren.

Någon timme senare ringde Aftonbladet till Björkmans kontor på Skanditek. Men där visste man bara att han gått ut för att äta lunch. VD:n på Tredje AP-fonden, Tomas Nicolin, trodde inte ens på reportern från Aftonbladet när han blev uppringd.

"Vet du inte att Björkman blivit gripen av polisen?" frågade reportern.

"Nej, nej, det vet jag verkligen inte", sa Nicolin. Det var fullständigt otänkbart för honom att den betrodde ordföranden för Tredje AP-fonden skulle ha åkt fast. Nicolin brydde sig inte om att ta kontakt med Björkman för att kolla om det var sant.

"Polisen tog finanskung", var rubriken i Aftonbladet dagen efter, den 22 augusti 2003. Sensationellt. Den 59-åriga Johan Björkman delgiven misstanke för insiderbrott. En av de mest inflytelserika personerna inom svenskt näringsliv. Dessutom en av de mest okända, kallad näringslivets Garbo efter en artikel i Veckans Affärer 1988.

Då låg han bakom upplägget vid försäljningen av Carnegie fondkommission till PK-banken och hade själv blivit VD för firman. Sedan dess har han byggt upp sitt eget imperium. ▶

NAMN: Johan Björkman.

FÖDD: 24 juni 1944.

BOR: Warwickshire utanför Birmingham i England, postlåda på släktgården i Stäket, Kungsängen, Stockholm.

FAMILJ: Hustrun sjukgymnasten Eva och tre barn och barnbarn.

UTBILDNING: Civilekonomexamen 1966, ek lic 1971.

KARRIÄR: Ekonomiska Forskningsinstitutet, Öhman Investkonsult, Jacobsson & Ponsbach, Veckans Affärer, Carnegie, OM, Asken, Björkman, Brandberg & Tigerschiöld, Skanditek.

FÖRMÖGENHET: Mellan en halv och en miljard kronor beroende på information tillgänglig om tillgångar i utländska stiftelser.

STYRELSE: Ordförande i Invik, Ljungberggruppen, Skanditek och Nordstjernen. Ledamot i Ax:son Johnsons familjestiftelse, Person Invest, Hargs bruk och Mydata.

”Får jag frågor om sådant jag inte vill prata om, kommer jag att tala om hur det går för Djurgårdens herrar i fotboll. Och om ni inte ger er, kommer jag att tala om Djurgårdens damlag i fotboll”

Våren 2003 var första gången på årtal som Björkman tvingades gå med på att bli fotograferad. Det var efter Jan Stenbecks död då han blivit styrelseordförande i maktbolaget Invik. Motvilligt, som han själv förklarade det när han accepterat uppdraget.

Nu var uppståndelsen stor efter misstankarna om en insideraffär i speditorsbolaget Danzas, i samband med Deutsche Posts uppköp av bolaget. Förtjänsten: 60 miljoner kronor.

Statsåklagaren Berndt Berger var ställd inför pressuppbådet efter läckan till Aftonbladet.

Björkman bedyrade sin oskuld. Berger formulerade ett pressmeddelande, där han förklarade att Björkman mycket väl kunde vara oskyldig.

Det var ett par veckor senare. Regeringen hade sparkat Björkman från Tredje AP-fon-

den, trots obrutet förtroende från Nicolin och LO:s chefsekonom, styrelseledamoten Dan Andersson. Själv vägrade han att frivilligt lämna ordförandeposten. Så dök han upp på Handelshögskolan i Stockholm för att tala om makt och integritet, inbokad sedan tidigare av en förening för gamla Handelsstudenter.

”Jag får gratulera Handels till god tajming”, sa Björkman och underhöll publiken med anekdoter och avslöjanden om sin betydelse för svenskt näringsliv. Den nära vännen inom Johnsonsfären, Viveca Ax:son Johnson, var där, liksom mångårige kompisen Marcus Storch, Nordstjernans VD Tomas Billing och Tomas Nicolin.

Det var uppenbart bland dem som känner Björkman att han tagit brottsmisstankarna hårt. Han var stressad och besvärad och deklarerade att han bara skulle tala om det han själv

ville tala om.

”Får jag frågor om sådant jag inte vill prata om, kommer jag att tala om hur det går för Djurgårdens herrar i fotboll. Och om ni inte ger er, kommer jag att tala om Djurgårdens damlag i fotboll”, sa han och så blev det också när någon dristade sig till att fråga om insideraffären.

Polisutredningen såg ut att bli allt mer utdragen under hösten. Parallellt pågick också en utredning om skattebrott som riskerade att bli ännu mer besvärande för Björkman. Han raljerade på Handels om att han flyttat till England för att återförenas med sin fru. Men både den lokala skattemyndigheten och länsrätten hade kommit fram till att han skulle skatta i Sverige.

I oktober befann han sig i London och skulle återvända till gården utanför Birmingham. Då fick han en hjärtattack och lades in för inten-

Johan Björkmans nätverk

BRIDGESPELARNÄT

Sedan lång tid tillbaka har Johan Björkman regelbundet träffat **Marcus Storch**, **Mats Qviberg** och **Dag Tigerschiöld** för att spela bridge och hålla sig informerad om finansmarknaden. I den mån de fortfarande hinner med deltar numera svenska landslagets bridgemästare, **Ulf Börjesson**, istället för **Dag Tigerschiöld**. Börjesson är anställd hos Hagströmer & Qviberg. **FÖRETAGET** Skanditek tog sig

bakvägen in på börserna och bytte namn från **Tomas Fischers** Skandigen. **Dag Tigerschiöld**s son **Patrik** blev VD för företaget. Han besökte Björkman efter hjärtattacken i höstas. De tog långa promenader och Björkman beklagade sig på den lokala puben över att han inte fick röka längre. **Dag Tigerschiöld** själv var till stor hjälp när Björkman byggde upp sin förmögenhet. Han hade jobbat inom Industrivärden som bland annat sålde ut Bahco.

VÄNNERNA

Ofta kan man få höra om Björkman att han inte har några vänner. Men det är viktigt för honom att det går bra för barnen. Yngsta dottern kan ibland vara en ekonomisk börda

Gustaf Douglas

genom sina dyra hästköps till stallet i England. **Tomas Fischer** är en gammal vän från tiden som nygift på Sveavägen. Inom slakten har det alltid varit viktigt för Björkman att gå på traditionella middagar med **Wallenbergfamiljen**. Om inte annat för informationen som finns att hämta där. På Carnegie lärde han känna **Harald Lundén** som han sedan gjort affärer med. **Lundén** själv bjöd folk på lunch och gick i god för Björkman efter att insiderutredningen blivit

känd i höstas. **Viveca Ax:son Johnson** har länge stått Björkman nära och de författade tillsammans ett debattinlägg i DN i höstas mot kvotering av kvinnor till bolagsstyrelser.

AFFÄRERNA

Björkman kommer aldrig att glömma stödet från **Gustaf Douglas** när han fälldes av bankinspektionen. Sedan tidigt 1970-tal är han kompis med **Gustaf Douglas** partner **Adam Backström** och **Åke Ljungberg** i Ljungberggruppen som

Tomas Nicolin

också gjorde affärer med Backström. En före detta sväger är **Hans T:son Söderström** som, precis som **Lars Jonung** under sin tid som rådgivare i Bildtregeringen, haft betydelse för Björkmans politiska karriär. Björkman var också vän med **Odd Engström** och blev tidigt en grå eminens i det Stenbeckska imperiet. Efter **Jan Stenbecks** död är det framför allt **Vigo Carlund** som lyssnar till råden ifrån Björkman. Under tiden på Carnegie var han boll-

plank för **Olof Stenhammar** vid bildandet av OM-gruppen. I styrelsen för OM träffade han bland andra **Tomas Nicolin** som han skulle jobba ihop med i Tredje AP-fonden. Tidigt hade Björkman socialdemokratis förtroende, ordförande från början i Femte AP-fonden med Kommunalarbetarförbundets **Rolf Andersson** som en av sina största fans. Men bakom honom i kulisserna har hela tiden funnits schweizaren **Martin Ebner** och hans kompanjon **Lukas Mühleman**.

Martin Ebner

sivvård några dagar. Tillbaka på gården, beordrad vila av läkaren, dök Aftonbladets Londonkorrespondent upp med fotograf.

De släpptes in genom grindarna, men blev sedan avisade av två "drängar" som korrespondenten kallade dem. Och på vägen ut kraschade de med bilen i grindarna. Det var en upprörd fru Björkman som kontaktade Aftonbladets ledning och meddelade att hon skulle polisanmäla händelsen.

Men medan Johan Björkman återhämtade sig från hjärtattacken hade han allt mer försvunnit ur fokus för media. Mordet på Anna Lindh, turerna kring Skandias bonusar och mutorna inom Systembolaget överskuggade intresset kring Björkmans affärer.

HAN VÄXTE UPP på Östermalm. Mamman var bibliotekarie och dotter till Ivar Sjögren, skaparen av det moderna Skandia, pappan direktör på försäkringsbolaget Framtiden. Den blivande hustrun, Eva Seth, var av grevlig släkt och hennes mamma kusin med Peter Wallenberg.

Själv var Johan Björkman en begåvning utöver det vanliga. Han var angelägen att stå på egna ben och tidigt road av att tjäna pengar. Efter civilekonomexamen 1966 jobbade han på Ekonomiska Forskningsinstitutet och extraknäckte med företagsanalyser i Dagens Nyheter. Så berättade han för kollegan Sven-Ivan Sundqvist på EFI att börskommentatorn på DN skulle sluta.

"Det jobbet vill jag ha", sa Sundqvist, trött på den akademiska världen. Björkman talade med chefen för dåvarande handelsredaktionen på DN, Karl Ahlenius, och sedan var saken klar.

30 år senare hade Sundqvist lämnat DN och journalistiken och startat SIS Ågarservice. 1998 publicerade han för första gången ett diagram över maktsfären kring Johan Björkman. Han skickade över diagrammet till Björkman för synpunkter.

"Jag vill inte vara med. Fast jag förstår att det ändå är du som bestämmer", sa Björkman som inte kunde låta bli att erkänna att han var smickrad över uppmärksamheten.

För Sundqvist hade Björkman alltid varit blixtrande skarp i tanken, men inte alltid så begriplig. Och han hade aldrig ansträngt sig för att göra sig begriplig.

Efter några år på Öhman Investkonsult, tog han sin licentiatexamen i ekonomisk psykologi.

Tillsammans med Handelskompisen Tommy Adamsson tänkte han starta en egen fondkommissionärsfirma. De blev erbjudna att gå in som kompanjoner i Jacobsson & Ponsbach och valde att göra det istället.

Det var Björkmans chans att visa släkten vad han var förmögen till. Men fondkommissionä-

ren Japo blev ett allvarligt streck i räkningen för Björkman. Han gjorde affärer med den spektakulära fastighetshajen Adam Backström.

Bankinspektionens chef Sten Walberg var en tuffing som hotat med att dra in oktroyen för Skaraborgsbanken om Adam Backström blev huvudägare. Våren 1976 kom Walberg till Japo för att kontrollera att allt stod rätt till. Han upptäckte en brist på 5 000 Ericssonaktier och hotade att dra in tillståndet. På Japo lyckades man aldrig reda ut hur bristen uppstått. VD:n Johan Björkman belades med yrkesförbud, även om han inte hade något direkt ansvar för den administrativa hanteringen av aktier i bolaget.

Japo såldes sedan till Skanska och Björkman fick ett erbjudande om att bli VD från de nya ägarna. När inget hände ringde han till slut upp Skanska. "Nej, du passar inte som chef för en respektabel firma", svarade Skanskas VD Bengt Haak.

Björkman var chockad och deppad. Gustaf Douglas försvarade honom offentligt. Björkmans granne på Sveavägen, Tomas Fischer, hjälpte honom att skriva till JK. Det skulle dröja ett år innan Bankinspektionen hävde yrkesförbudet. Men då var Björkman anställd som reporter på Veckans Affärer.

Gång på gång hade chefredaktören, Hasse Olsson, försökt locka honom till tidningen efter smällen på Japo. Till slut lyckades han och fortfarande decennier efteråt konstaterade Olsson: "Det var den absolut bästa anställning jag gjort under 40 års tid i branschen."

Men det var inte okontroversiellt. Journalistklubben var emot anställningen och det fanns de som tvivlade på om Björkman skrev allt han fick veta eller om han undvek sådant som kunde störa relationerna med bekanta inom näringslivet.

Björkman efterträdde ändå Hasse Olsson som chefredaktör 1980. På tidningen fanns reportrar som aldrig skulle glömma hur de öppet inför redaktionen idiotförklarades när de inte hängde med i den smarte och snabbtänkte chefens svängar.

BJÖRKMAN hade varit chefredaktör på Veckans Affärer i drygt ett halvår när Tomas Fischer kom med sitt erbjudande. "Sluta på Veckans Affärer och börja hos oss på Carnegie istället", sa Fischer som tidigare jobbat för Carl Langenskiöld och betraktades som en av stjärnmäklarna i Langenskiölds och Erik Pensers Carnegie.

Björkman skulle snabbt inta en nyckelroll

som Pensers älskling. Norsk Data børsintroducerades genom särskilda depåbevis. Munksjö räddades efter en femkronorsemission. Björkman visste inte ens om att aktier under tio kronor slapp stämpelskatt vilket gav Carnegie en miljon extra i förtjänst.

Han trivdes i rådgivarrollen. Till chefen på Bonniers Affärsförlag, Mats Olsson, sa han: "Det är skitkul här. Du borde också komma över hit."

Så blev de tre Matsar inom Carnegies olika bolag, förutom Mats Olsson även Mats Holmer och Mats Qviberg. De vande sig vid att diskutera sina affärer med Björkman. Som alltid krånglade till uppläggen. "Nu gör vi så här", sa han med sin egen briljanta knorr. Besvrande till slut för de tre Matsarna som allt mer undvek att berätta för Björkman om sina affärer.

Björkman i sin tur var medveten om sina brister som chef. Men på Carnegie skulle han tvätta sig ren från att ha blivit utpekad som någon slags skummis av Bankinspektionen. Han skulle ta en gruvlig revansch.

Jag hade talat med folk i hans omgivning under en längre tid. Det var två läger egentligen: De som redan på Carnegie uppfattade hur han försåg sig själv och de som oftast lärt känna Björkman senare och betraktade honom som en hedersman.

En sak var säker. Han höll alltid korten nära kroppen. När Carnegie köpte finansbolaget Asken så slutade det med att Björkman senare fick ett par procent i affären. Likadant när Carnegie var med vid starten av schweiziska BZ Bank.

Han hade skickats till Schweiz som reporter på Veckans Affärer för att skriva om den schweiziska francen. Tomas Fischer tipsade honom om en kompis han träffat på ett seminarium i London och som sedan besökt familjen Fischer på Sveavägen i Stockholm. Det var Martin Ebner som jobbade som mäklare i von Tobels fondkommissionärsfirma i Zürich.

Johan Björkman var på Carnegie bollplank för Olof Stenhammar inför starten av OM-gruppen, Optionsmäklarna, och kunde en del om handeln med optioner som schweizarna inte var uppdaterade på. När han träffade Martin Ebner i Zürich så fann de genast varandra.

Björkman låg inte bara bakom starten av BZ Bank. Han skulle under lång tid bli Ebners förlängda arm i de affärer som Ebner genomförde i Sverige. Vid mitten av 1980-talet var han redan mytomspunnen i Stockholm som en lysande konstruktör vid den ena affären efter den andra.

Han hade ett andningshål: fotbollen. De var

”Han verkade pigg och glad trots hjärtattacken och de pågående polisutredningarna. Länsrätten hade fastslagit skattemyndighetens beslut att han var skattskyldig i Sverige”

ett gäng som spelade i korpen för Bankfir-mornas IF. Björkman var ingen stjärna men höll på Djurgården liksom en del av hans bekanta. 1987 när Djurgården var på väg i konkurs lade han och Gustaf Douglas upp en halv miljon var för att rädda föreningen.

1995 drabbades Djurgården av den då värsta huliganattacken som någon svensk elitklubb blivit utsatt för. En drogpåverkad yngling tog sig in på planen och kastade sig över domaren. Ordförande i DIF var Björkmans gamle kollega på Carnegie, Mats Olsson. Han sa upp bekantskapen med supporterklubben Blue Saints och portförbjöd huliganen på livstid. Men när han bad Johan Björkman om stöd i kontakten med media så ville han inte hjälpa till. ”Jag vill inte ha med Djurgården att göra längre”, ska Björkman ha svarat.

Björkman hade redan blivit omnämnd ett antal gånger i media som näringslivets Garbo. När jag träffade Mats Qviberg före jul, en av få i Björkmans vänkrets som över huvud taget lät sig intervjuas, så drog han historien om gnabet mellan Björkman och Penser. De hade tjufsat om vem som egentligen var näringslivets Garbo, Penser eller Björkman.

Qviberg sa till dem att han var näringslivets Lill-Babs. ”Det är du inte alls. Du är näringslivets Carola”, sa Björkman till honom.

ERIK PENSER hade fått allt större problem med sitt lånefinansierade monopolspel mot slutet av 1980-talet. Hans nya älskling i imperiebygget var Nobel Industriärs Anders Carlberg. Björkman blev förbannad när han fann sig undanträngd av Carlberg i moderbolaget till Carnegie. Men det var ändå Björkman som låg bakom försäljningen av Carnegie fondkommissionärsfirma till PK-Banken 1988.

Plötsligt blev Penser stor privatägare i statliga PK-Banken. Vilket skapade en del rabalder för finansminister Kjell-Olof Feldt och sossarna i regeringen. Men Björkman stannade bara en kort tid som VD för Carnegies fondkommission hos de nya ägarerna.

Han hade lärt känna Dag Tigerschiöld och Christer Brandberg under tiden på Carnegie. Tillsammans bildade de Björkman, Brandberg & Tigerschiöld för att erbjuda sina tjänster som finansiella rådgivare. Tigerschiöld som jobbade för Promotion inom Industrivärden-gruppen, var en nyckel till den förmögenhet som till slut

gav Björkman en egen plats bland de tunga finansgrupperingarna i Sverige.

Han var redan ett hett namn för styrelseposter i några av de största ägargrupperna i Sverige. Carnegie och Kinnevik var till exempel båda ägare till Assuransinvest, ett holdingbolag inom försäkringsbranschen, som ledde till att Jan Stenbeck fattade tycke för Björkman.

Björkman gick sina egna vägar och när regeringen 1989 bestämde sig för att inrätta en femte AP-fond så blev han styrelsens ordförande. Det var i efterdyningarna efter löntagarfonderna. Industriförbundet hotade med bojkott från näringslivet. ”Hur korkat som helst”, tyckte Björkman och tog jobbet som styrelseordförande på villkor att han fick Carl Langenskiöld med sig i styrelsen.

Affärsidén ihop med Brandberg och Tigerschiöld var att leverera råd under en sekretess som de visste att varken bankerna eller fondkommissionärerna levde upp till. Men 1993 gick Christer Brandberg ut från kontoret på Norrmalmstorg för att aldrig återvända.

Brandberg hade fått veta av en mäklare hos Harald Lundén kapitalförvaltning att Björkman försökt genomföra en affär och misslyckats. ”Fattar du inte att det går att nysta upp varifrån informationen kommer”, sa Brandberg.

”Äsch, det är inga problem”, påstod Björkman ha svarat.

Fem år senare, 1998, ville Tomas Fischer göra sig av med sitt biotekniskt dominerade bolag, Skandigen. Björkman gick till kompisen Mats Qviberg på Hagströmer & Qviberg. De gjorde en värdering som skulle ge de nya ägarerna 92 procent av bolaget.

”Ren girighet”, tyckte Johan Claesson, en av de gamla ägarerna som ifrågasatte HQ:s värdering utan att komma någon vart.

”Osmakligt”, sa Christer Brandberg som fortfarande indirekt var delägare till det nya bolaget som tog bakvägen in på börsen och sedan kallade sig Skanditek.

Jag hade ägnat tid ett par månader åt att försöka förstå Johan Björkman. Han svarade aldrig på mina förfrågningar. Det var lätt att konstatera att han var unik i svenskt näringsliv genom att sitta på så många dubbla stolar. För honom själv var den potentiella jävspositionen inget problem.

Han kunde företräda både Ebner och Tredje AP-fonden, där han var ordförande efter att Femte AP-fonden ynglat av sig, när det gällde intressen mot Investor till exempel. VD:n för Tredje AP-fonden, Tomas Nicolin, tyckte fortfarande att Björkman blivit utsatt för ett rättshaveri. Han ringde Björkman för att kolla om han visste vad som var på gång innan han talade med mig.

PRESENS BILD

”Det blir säkert något negativt”, sa Björkman. I december var han tillbaka i Stockholm efter konvalescensen. Han hade ätit julmiddag på Skanditek och deltagit i ett styrelsemöte hos fastighetskoncernen Ljungbergs.

De tyckte alla att han verkade pigg och glad och som vanligt trots hjärtattacken och de pågående polisutredningarna mot honom.

Länsrätten hade fastställt skattemyndighetens beslut om att han var skattskyldig i Sverige. Den hade dessutom avslagit hans innovation om ett schablonavdrag för kostnader som Björkman tyckte det var kränkande att behöva samla på sig kvitton för, alltså taxiresor och representation och annat som vanliga dödliga måste redovisa i skattedeklarationen.

Sedan visade det sig att Björkman börjat sälja av delar av sitt innehav i Skanditek. Inte nog med det. Efter insiderutredningen om klippet i speditorsbolaget Danzas ihop med Martin Ebner och skatteutredningen efter flytten till England 2000, så såg det ännu kärvare ut för Björkman.

Samtidigt som han återvände till Sverige före jul och började sälja av sina aktier i Skanditek, så drog åklagaren igång en ny insiderutredning mot honom. Under en längre tid hade Finansinspektionen granskat Björkmans ställning i telekombolaget LGP och företagets affärer med Allgon.

Björkman ägde för ett år sedan privat och via Skanditek aktier i LGP Telecom. Ordförande i LGP var samtidigt kompanjonen Dag Tigerschiöld. Och Björkman gjorde själv ett klipp i Allgonaktien när LGP köpte upp företaget. Det ledde strax före jul till att åklagaren, Berndt Berger, vid Ekobrottsmyndigheten inledde en förundersökning om insiderbrott även i den affären. ■

Fotnot: Veckans Affärer har vid upprepade tillfäl-